

Voor : vaste commissie voor Binnenlandse Zaken
Betreft : rondetafelgesprek Nationale Omgevingsvisie d.d. 7 maart 2018
Wat : Inbreng Planbureau voor de leefomgeving
Door : Marc Hanou, Rienk Kuiper, Ries van der Wouden

De NOVI moet een nationale visie zijn, in plaats van een visie van het rijk. De nieuwe omgevingswet biedt de ruimte om de nationale ambities in het omgevingsbeleid te verwoorden. In de NOVI moeten daarom de thema's worden opgezocht die de verschillende partijen gaan verbinden, tussen de sectoren, maar ook heel nadrukkelijk alle overheden en, niet in de laatste plaats, de energieke samenleving. Zie de NOVI niet als het eindbod in het debat over het omgevingsbeleid, maar als de start van de dialoog, als een levend document.

Zet daarom de inhoud centraal. Met zoveel betrokkenen is vertrekken vanuit de omgevingsopgaven de enige productieve aanpak. Hierbij komen uiteraard ook de 'hoe'-vraag en met name het governance-vraagstuk aan de orde. Daarom kan en moet bewust de te kiezen rol van de rijksoverheid verschillen, zowel per thema, per opgave als per gebiedsgerichte uitwerking, van bijvoorbeeld facilitator tot deelnemer of investeerder.

Wij pleiten voor een NOVI zoals bedoeld in de omgevingswet; één samenhangende visie voor de fysieke leefomgeving voor de lange(re) termijn, door het opstellen van diverse scenario's om zowel mogelijke toekomstbeelden als ook onzekerheden in beeld te brengen. Een dergelijke visie maakt keuzes waar dat mogelijk en nodig is, en laat vooralsnog opties open als onzekerheden daartoe aanleiding geven.

Zo ontstaat de ruimte voor maatwerk, voor regionale differentiatie van deze nationale opgave (met specifieke rollen voor het rijk, regio en andere actoren).

WAT HOORT IN DE NOVI?

Op hoofdlijnen is grote overeenstemming over de thema's waar de Novi over zou moeten gaan. Over het "hoe dat moet" is meer keuzevrijheid.

Om te beginnen met de thema's. Uiteraard moeten de grote transities op het gebied van energie en klimaat een plek krijgen. Daarnaast de overgang naar een Circulaire Economie, met aandacht voor tijd en schaal in die overgang. Landbouw en natuur, en verstedelijking en mobiliteit zijn de andere thema's waarop grote veranderingen (gaan) plaatsvinden.

De crux zit in de samenhang van die thema's. Benader ze niet sectoraal, maar betrek ze op elkaar, zoals bijvoorbeeld in de Rijnmond of de (voormalige) energielandschappen. De integratie van die thema's verschilt per plek – kortom durf te differentiëren, en geef die transities vorm op de schaal van de regio zoals het veenweidegebied (zie hieronder). Vanuit de strategische thema's uit de NOVI zou de verbinding moeten worden gezocht met de dagelijkse leefomgeving van mensen, dat komt in de voorbereidende teksten voor de NOVI nog onvoldoende voor het voetlicht. Dat is nodig om het omgevingsbeleid draagvlak te geven, en om een basis te bieden voor een publiek debat over verschillende inzichten over de leefomgeving.

WELKE THEMA'S BEHOEVEN EXTRA AANDACHT?

Het is niet zo dat één van de bovenstaande thema's voorgaat op de anderen. Dat energie en klimaat ook een bovenationale schaal kennen, en een andere mate van beïnvloeding dan bijvoorbeeld verstedelijking en mobiliteit is evident. Daarnaast is het besef essentieel dat in de neerslag van de opgaven niet sprake is van een *one-size-fits-all*; per regio zal de mate van urgentie tussen de opgaven en daarmee de ontwerp-opgave voor de regio verschillen.

MOETEN HARDE KADERS WORDEN GESTELD?

De omgevingsvisie werkt als deze inspirerend en verbindend is. Dat wil zeker niet zeggen dat een Omgevingsvisie vrijblijvend is. Als er gedeeld eigenaarschap is, zowel sectoraal herkenbaar, als regionaal (decentrale overheden) herkenbaar. Dan ontstaat ook een samenhangende en vanzelfsprekende basis voor de inzet van instrumenten. Harde kaders kunnen nodig zijn voor de uitvoering van de visie, maar daarvoor biedt de Omgevingswet het instrument van de AMvB's.

WAT ZIJN KANSEN VOOR DE NOVI?

De kansen liggen in het benoemen waar en hoe de opgaven gaan samenkomen. Dat wil zeggen dat de rijksoverheid zich daartoe moet verhouden door haar rol telkens gedifferentieerd te bepalen en boven het sectorale uit te stijgen. Dat kan bijvoorbeeld leiden tot zogenaamde gids- of voorbeeldprojecten.

De veenweiden bijvoorbeeld zijn een gebied waar verschillende omgevingsopgaven samenkomen. Beperken van de bodemdaling, beperken van CO₂-uitstoot vanwege internationale klimaatverplichtingen, een goed verdienmodel voor de landbouw en behoud van het cultuurlandschap vragen om een aanpak.

Een ander voorbeeld dat Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen net als de veenweiden ook al hebben genoemd in het Interbestuurlijk Programma, is de landbouw-milieuproblematiek op de zandgronden. De opgave is hier het vinden van een nieuw verdienmodel in de landbouw, verbeteren van de kwaliteit van lucht, bodem en water, met per deelgebied een duidelijke keuze voor de gewenste milieu- en waterkwaliteit. Hier is in de NOVI een overtuigend verhaal nodig, o.a. vanwege Europese verplichtingen vanuit de Kaderrichtlijn Water.

Als laatste voorbeeld noemen wij de Noordvleugel van de Randstad. De opgave is om hier een evenwicht te vinden tussen de internationale klimaatafspraken, luchtkwaliteit, geluidhinder en de capaciteit van Schiphol, tussen betaalbaarheid op de woningmarkt, leefklimaat en internationaal toerisme. Ook ligt hier een aanzienlijke woningbouwopgave.

<http://www.pbl.nl/publicaties/omgevingsbeleid-op-een-tweesprong>

<http://www.pbl.nl/publicaties/verkenning-omgevingsopgaven-voor-de-nationale-omgevingsvisie>